

به نام خدا

ذهنیت مبتکر، آموزش در عصر دیجیتال

مولفان:

فاطمه غلام پور

فهیمه غلام پور

معصومه مسعودی

مریم سلطانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: غلام پور، فاطمه، -
عنوان و نام پدیدآور: ذهنیت مبتکر، آموزش در عصر دیجیتال / مولفان فاطمه غلام پور، فهیمه
غلام پور، معصومه مسعودی، مریم سلطانی.
مشخصات نشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۹۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۸۳۹-۱
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص ۹۱-۷۱.
موضوع: ذهنیت مبتکر - آموزش - عصر دیجیتال
شناسه افزوده: غلام پور، فهیمه،
شناسه افزوده: مسعودی، معصومه،
شناسه افزوده: سلطانی، مریم، ۱۳۵۷
رده بندی کنگره: RJ۵۴۰
رده بندی دیویی: ۶۱۸/۹۳۲۳
شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۷۶۹۶۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: ذهنیت مبتکر، آموزش در عصر دیجیتال
مولفان: فاطمه غلام پور - فهیمه غلام پور - معصومه مسعودی - مریم سلطانی
ناشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۸۳۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۸۳۹-۱
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

فهرست مطالب

۵.....	فصل اول.....
۱۰.....	جرقه زدن تخیل: دروازه خلاقیت.....
۱۲.....	پذیرش تنوع در کلاس درس.....
۱۵.....	بخش دوم.....
۱۵.....	یادگیری بازیگوش: تجارت جدی سرگرمی.....
۱۵.....	علم بازی در آموزش اولیه.....
۱۷.....	ادغام یادگیری مبتنی بر بازی در برنامه درسی.....
۲۰.....	نقش بازی ها و فعالیت ها در رشد مهارت.....
۲۲.....	مهار خلاقیت از طریق بازی.....
۲۵.....	تشویق همکاری و مهارت های اجتماعی.....
۲۷.....	ایجاد سرگرمی یادگیری: استراتژی هایی برای دروس جذاب.....
۳۰.....	بازی در فضای باز و ماجراهای یادگیری مبتنی بر طبیعت.....
۳۳.....	متعادل کردن بازی و سختگیری تحصیلی.....
۳۷.....	بخش سوم.....
۳۷.....	سرزمین عجایب سواد: سفری به خواندن و نوشتن.....
۳۷.....	جادوی داستان زمان: ایجاد عشق برای خواندن.....
۴۰.....	ایجاد مبانی قوی در سوادآموزی.....
۴۳.....	پرورش راهبردهای خواندن موثر.....
۴۵.....	پیمایش در دنیای نوشتن: از خط خطی تا داستان.....
۴۸.....	سواد چندوجهی: پذیرش اشکال جدید بیان.....
۵۱.....	داستان نویسی تعاملی و نوشتن خلاق.....
۵۳.....	اتصال سواد به تجربیات دنیای واقعی.....
۵۶.....	رویکردهای فراگیر به آموزش سوادآموزی.....

۵۹	بخش چهارم
۵۹	پرورش دهندگان اعداد
۵۹	زیبایی اعداد: مفاهیم اولیه ریاضی
۶۲	ایجاد یک بنیاد قوی برای حس عدد
۶۵	سرگرمی با کسرها: ملموس کردن ریاضیات
۶۷	ماجرای حل مسئله در ریاضی ابتدایی
۷۱	منابع و ماخذ

فصل اول

جستجوی دانش یک سفر مادام‌العمر است و پرورش فرهنگ کنجکاوی و کاوش در شکل دادن به چشم انداز فکری هر ملتی حیاتی است. در بافت ایران، ملتی با میراث فرهنگی غنی و آینده‌ای امیدوارکننده، ایجاد فرهنگی که کنجکاوی و کاوش را در بین دانش‌آموزان تشویق می‌کند، از اهمیت بالایی برخوردار است. این بخش به بررسی راهبردها و ابتکاراتی می‌پردازد که می‌توانند برای القای حس شگفتی و اشتیاق به یادگیری در دل دانش‌آموزان ابتدایی ایرانی اجرا شوند.

میراث تاریخی ایران مملو از نمونه‌هایی از سنت‌های فکری و فرهنگی پر جنب و جوش است که همواره کنجکاوی را گرمی داشته است. امپراتوری ایران که به‌خاطر کمک‌هایش به علم، هنر و فلسفه شناخته می‌شود، زمینه‌ای را برای جامعه‌ای فراهم کرد که برای کاوش و تحقیق ارزش قائل بود (آزادارمکی، ۱۳۹۰، ص ۶۷). امروزه، الهام گرفتن از این بنیاد تاریخی می‌تواند به عنوان یک کاتالیزور برای ایجاد فرهنگ کنجکاوی معاصر عمل کند.

علیرغم احترام تاریخی به یادگیری، چالش‌های معاصر و تأثیرات بیرونی موانعی را برای پرورش کنجکاوی در دانش‌آموزان ایرانی ایجاد کرده است. تأکید نظام آموزشی بر تست زنی و حفظ استاندارد، گاهاً خلاقیت را خفه کرده و مانع رشد حس کنجکاوی واقعی شده است (خسروی، ۱۳۹۸، ص ۸۸). غلبه بر این چالش‌ها مستلزم تلاشی هماهنگ برای قالب بندی مجدد روایت آموزشی، قرار دادن کنجکاوی و کاوش در خط مقدم است.

ایجاد فرهنگ کنجکاوی مستلزم راهبردهای عمده‌ای است که فراتر از روش‌های سنتی تدریس است. ترکیب رویکردهای یادگیری مبتنی بر پرسش، که در آن دانش‌آموزان فعالانه درگیر پرسش‌پرسی و جستجوی پاسخ می‌شوند، می‌تواند جرقه کنجکاوی را شعله‌ور کند (سلطانی، ۱۳۹۲، ص ۱۱۲). این رویکرد نه تنها درک دانش‌آموزان از موضوعات را افزایش می‌دهد، بلکه عادت مادام‌العمر پرسش و کاوش را القا می‌کند.

علاوه بر این، گنجانیدن برنامه های کاربردی دنیای واقعی در برنامه درسی می تواند شکاف بین دانش نظری و درک عملی را پر کند. سفرهای میدانی، سخنرانی های مهمان و فعالیت های عملی، دانش آموزان را قادر می سازد تا یادگیری کلاس را با دنیای اطراف خود پیوند دهند و حس کنجکاوی در مورد محیط خود را پرورش دهند (جوادی، ۱۳۹۱، ص ۴۵). این رویکرد یادگیری تجربی با گرایش های آموزشی جهانی که درک زمینه های را بر به خاطر سپردن رونوشت اولویت می دهند، همسو می شود.

در عصر دیجیتال، فناوری نقشی محوری در شکل دادن به چشم انداز آموزشی ایفا می کند. ادغام فناوری در فرآیند یادگیری نه تنها دسترسی را افزایش می دهد، بلکه راه هایی را برای کاوش فراتر از کتاب های درسی سنتی فراهم می کند.

پلتفرم های یادگیری مجازی، اپلیکیشن های آموزشی و منابع آنلاین می توانند به عنوان ابزار ارزشمندی برای ترویج کاوش خودراهبر عمل کنند (کریمی، ۱۳۹۰، ص ۷۶). با استفاده از فناوری، مربیان ایرانی می توانند تجارب یادگیری تعاملی و پویا را ایجاد کنند که علایق و سبک های یادگیری متنوع دانش آموزان را برآورده کند. این رویکرد با ماهیت در حال تغییر کار و مهارت های مورد نیاز برای موفقیت در قرن بیست و یکم هماهنگ است.

در پرورش کنجکاوی نقش معلم به عنوان تسهیل کننده یادگیری است. معلمان نقش اساسی در ایجاد محیطی دارند که حس کنجکاوی را پرورش می دهد و دانش آموزان را تشویق به پرسش، کاوش و کشف می کند.

برنامه های توسعه حرفه ای برای معلمان باید بر رویکردهای آموزشی که حس کنجکاوی را تقویت می کنند، تأکید کنند. آموزش معلمان در فنونی مانند یادگیری مبتنی بر پرس و جو، ارزیابی مبتنی بر پروژه، و ادغام فناوری در دروس می تواند آنها را با ابزارهایی تجهیز کند تا حس کنجکاوی را در دانش آموزان خود برانگیزد (محمدی، ۲۰۲۴، ص ۳۴). یک معلم کنجکاو و مشتاق نمونه ای قدرتمند است و دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می دهد تا ذهنیت مشابهی را نسبت به یادگیری اتخاذ کنند.

مشارکت بین مدارس و والدین برای پرورش فرهنگ کنجکاوی ضروری است. والدین نقش مهمی در حمایت و تقویت ارزش کنجکاوی در خانه دارند.

مشارکت والدین می تواند اشکال مختلفی داشته باشد، از درگیر شدن در بحث در مورد آنچه دانش آموزان می آموزند تا تهیه منابع برای کاوش بیشتر. تشویق والدین به مشارکت

فعال در آموزش فرزندشان، رویکردی جامع به یادگیری را پرورش می دهد (نادری، ۱۳۹۱، ص ۹۸). علاوه بر این، مشارکت والدین در رویدادهای مدرسه، نمایشگاه‌های علمی و پروژه‌ها، یک محیط یادگیری مشترک ایجاد می کند که فراتر از کلاس درس گسترش می یابد.

ایجاد فرهنگ کنجکاوی و کنجکاوی در آموزش ابتدایی ایران، یک تلاش پویا و چند وجهی است. ایران با الهام گرفتن از میراث غنی تاریخی خود، اتخاذ راهبردهای آموزشی نوآورانه، بهره گیری از فناوری، و تقویت همکاری بین معلمان و والدین، می تواند نسلی از یادگیرندگان مادام العمر را پرورش دهد.

بذرهای کنجکاوی که در کلاس‌های ابتدایی کاشته می شوند، این پتانسیل را دارند که در جامعه‌ای شکوفا شوند که برای یادگیری مداوم، تفکر انتقادی و حل خلاقانه مسئله ارزش قائل هستند. با پذیرش فرهنگی که کاوش را تشویق می کند، ایران می تواند پتانسیل کامل دانش آموزان خود را باز کند و آنها را برای موفقیت در چشم انداز جهانی همیشه در حال تحول آماده کند.

پرورش ذهنیت رشد

مفهوم ذهنیت رشد که توسط روانشناس کارول دوپیک رایج شده است، بر این باور تأکید دارد که هوش و توانایی ها را می توان از طریق فداکاری، تلاش و انعطاف پذیری توسعه داد. در زمینه آموزش ابتدایی در ایران، پرورش ذهنیت رشد در بین دانش آموزان برای به کارگیری پتانسیل کامل آنها ضروری است. این بخش اهمیت القای ذهنیت رشد، چالش های موجود و راهبردهای پرورش این ذهنیت را در چارچوب آموزشی ایران بررسی می کند.

هسته ذهنیت رشد این درک است که توانایی ها ثابت نیستند و یادگیری یک فرآیند مداوم است. پذیرش ذهنیت رشد، دانش آموزان را تشویق می کند تا چالش ها را به عنوان فرصت هایی برای رشد ببینند تا موانع غیرقابل عبور. این تغییر ذهنیت به ویژه در زمینه آموزشی ایران مرتبط است، جایی که تأکید سنتی بر یادگیری غیرمستقیم گاهی مانع توسعه تفکر انتقادی و انعطاف پذیری شده است.

نظام آموزشی ایران از لحاظ تاریخی برای حفظ کردن ارزش قائل بوده و اغلب بر نمرات آزمون تأکید زیادی دارد. معرفی اصول ذهنیت رشد این الگو را با تشویق دانش آموزان به در نظر گرفتن اشتباهات به عنوان بخشی طبیعی از فرآیند یادگیری به چالش می کشد.

تحقیقات حاکی از آن است که دانش‌آموزانی که دارای ذهنیت رشد هستند، تمایل به پشتکار در چالش‌ها دارند، سطوح بالاتری از انگیزه را نشان می‌دهند و در نهایت به موفقیت تحصیلی بیشتری دست می‌یابند (حسینی و همکاران، ۲۰۲۳، ص ۱۱۲).

گذار از یک ذهنیت ثابت به یک ذهنیت رشد مستلزم غلبه بر چالش‌های مختلف، هم در درون سیستم آموزشی و هم در ادراکات اجتماعی است. یکی از چالش‌ها در باورهای فرهنگی ریشه‌دار در مورد هوش نهفته است، جایی که توانایی‌های ذاتی گاهی اوقات به‌عنوان از پیش تعیین‌شده و غیرقابل تغییر تلقی می‌شوند. شکستن این موانع فرهنگی مستلزم تلاشی هماهنگ از سوی مربیان، والدین و سیاستگذاران است (عظیمی، ۱۳۹۱، ص ۴۵).

علاوه بر این، تاکید کنونی بر آزمون‌های پرمخاطره در ایران می‌تواند به طور ناخواسته یک ذهنیت ثابت را تقویت کند. فشار برای برتری در امتحانات ممکن است دانش‌آموزان را از ریسک کردن و پذیرش فرآیند یادگیری منصرف کند. پرداختن به این چالش مستلزم ارزیابی مجدد روش‌های ارزیابی و تغییر به سمت رویکردهای شکل‌گیرانه‌تر و جامع‌تر است که با اصول ذهنیت رشد همسو می‌شوند (موحدی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۸۹).

ایجاد یک محیط کلاس درس که ذهنیت رشد را تقویت می‌کند، مستلزم استراتژی‌های آموزشی تعمدی و تغییر در شیوه‌های تدریس است. مربیان نقش اساسی در القای این ارزش‌ها در دانش‌آموزان خود دارند.

یک استراتژی مؤثر، ارائه بازخورد سازنده است که بر تلاش، پشتکار و بهبود تمرکز دارد تا توانایی‌های ثابت. این رویکرد به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا نگرش مثبتی نسبت به چالش‌ها و اشتباهات ایجاد کنند و آنها را فرصت‌هایی برای یادگیری و رشد بدانند (سلطانی، ۱۳۹۲، ص ۵۶).

ترکیب یادگیری مبتنی بر پروژه و فعالیت‌های مشارکتی نیز می‌تواند به توسعه ذهنیت رشد کمک کند. چنین رویکردهایی نه تنها دانش‌آموزان را در یادگیری فعال مشارکت می‌دهند، بلکه بر اهمیت همکاری، تاب‌آوری و حل مسئله نیز تأکید می‌کنند - همه مؤلفه‌های اساسی یک ذهنیت رشد (رحیمی، ۲۰۲۰، ص ۱۳۴).

برای پرورش مؤثر ذهنیت رشد در آموزش ایران، سرمایه‌گذاری در توسعه حرفه‌ای معلمان بسیار مهم است. معلمان باید به دانش و مهارت‌هایی مجهز شوند تا اصول ذهنیت رشد را در شیوه‌های تدریس خود ادغام کنند.

برنامه‌های توسعه حرفه‌ای می‌تواند شامل کارگاه‌ها، سمینارها و آموزش‌های مداوم باشد که بر نظریه ذهنیت، تکنیک‌های بازخورد مؤثر و ایجاد فرهنگ کلاسی مثبت تمرکز دارند. جوامع یادگیری مشارکتی در بین معلمان می‌توانند اجرای استراتژی‌های ذهنیت رشد را بیشتر تقویت کنند (عبدولی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۷۸).

علاوه بر این، آموزش معلمان باید به ظرایف فرهنگی در ترویج ذهنیت رشد توجه کند. راهبردهایی که با ارزش‌ها و انتظارات فرهنگی ایرانیان همسو هستند، احتمالاً با دانش‌آموزان، والدین و جامعه گسترده‌تر همخوانی دارند (روشان و همکاران، ۲۰۲۳، ص ۱۰۲).

تاثیر والدین در شکل‌گیری ذهنیت کودک غیر قابل انکار است. برای اطمینان از موفقیت در پرورش ذهنیت رشد در آموزش ابتدایی، همکاری بین مدارس و والدین ضروری است.

کارگاه‌ها و جلسات اطلاع‌رسانی والدین می‌تواند اصول یک طرز فکر رشد را به والدین آموزش دهد و نکات عملی برای تقویت این اصول در خانه ارائه دهد. مشارکت والدین در تقویت نگرش مثبت نسبت به یادگیری، پذیرش چالش‌ها و تمجید از تلاش به جای توانایی‌های ذاتی می‌تواند به طور قابل توجهی بر رشد ذهنیت کودک تأثیر بگذارد (کریمی و زارعی، ۱۳۹۰، ص ۱۲۲).

علاوه بر این، ایجاد کانال‌های ارتباطی مؤثر بین معلمان و والدین امکان درک مشترک و تعهد برای پرورش ذهنیت رشد در دانش‌آموزان را فراهم می‌کند (مختاری و قربانی، ۲۰۲۴، ص ۹۸).

پرورش ذهنیت رشد در آموزش صرفاً یک فلسفه آموزشی نیست. این یک رویکرد تحول‌آفرین است که مسیر آینده دانش‌آموزان را شکل می‌دهد. در بافت ایران، جایی که شیوه‌های آموزشی تاریخی گاهی با نظریه‌های آموزشی مدرن در تضاد است، القای ذهنیت رشد، پلی بین سنت و نوآوری است.

ایران با شناخت چالش‌ها، پذیرش راهبردهای آموزشی مؤثر، سرمایه‌گذاری در توسعه حرفه‌ای معلمان و مشارکت والدین، می‌تواند نسلی از یادگیرندگان تاب‌آور، با انگیزه و مادام‌العمر ایجاد کند. سفر به سوی رهاسازی پتانسیل در ایران با پرورش ذهنیت رشد در کلاس‌های ابتدایی آغاز می‌شود و پایه‌ای برای آینده‌ای که با کنجکاوای فکری، سازگاری و رشد مستمر مشخص می‌شود، پی‌ریزی می‌کند.

جرقه زدن تخیل: دروازه خلاقیت

در راستای تعالی آموزشی در ایران، پرورش خلاقیت امری ضروری است. این بخش به بررسی نقش حیاتی تخیل به عنوان دروازه خلاقیت در آزادسازی پتانسیل دانش آموزان ایرانی می پردازد. خلاقیت یک کاتالیزور برای نوآوری و حل مسئله است و آن را به سنگ بنای آماده سازی دانش آموزان برای چالش های قرن بیست و یکم تبدیل می کند. این بخش با بررسی عواملی که در ایجاد تخیل در بستر آموزشی ایران نقش دارند، در صدد است تا بینشی در مورد پرورش نسلی خلاق و آینده نگر ارائه دهد.

یکی از جنبه های اساسی تخیل، پرورش کنجکاوی و شگفتی در ذهن دانش آموزان است. تشویق کودکان به پرسش، کاوش و کشف، حس کنجکاوی را پرورش می دهد که برای رشد خلاقیت حیاتی است. تحقیقات نشان می دهد که گنجاندن رویکردهای یادگیری مبتنی بر پرسش در کلاس های درس ایرانی می تواند به طور قابل توجهی کنجکاوی و تخیل دانش آموزان را افزایش دهد (مهدی پور و شادانیا، ۲۰۲۳، ص ۷۸). این رویکرد دانش آموزان را قادر می سازد تا فعالانه با فرآیند یادگیری درگیر شوند و زمینه ای مناسب برای شکوفایی بذره های خلاقیت ایجاد کنند.

ایران دارای میراث فرهنگی غنی است که هزاران سال را در بر می گیرد. استفاده از این ثروت فرهنگی در آموزش می تواند به عنوان ابزاری قدرتمند برای برانگیختن تخیل باشد. ادغام عناصر هنری و فرهنگی در برنامه درسی، راه های متنوعی را برای بیان خلاق در اختیار دانش آموزان قرار می دهد (حسینی و احمدی، ۱۳۹۱، ص ۱۱۲). قرار گرفتن در معرض هنرهای سنتی، ادبیات و موسیقی نه تنها دانش آموزان را با میراث خود پیوند می دهد، بلکه با آشنا کردن آنها با دیدگاه ها و اشکال مختلف بیان هنری، الهام بخش تفکر نوآورانه است.

ایجاد محیط های یادگیری انعطاف پذیر برای برانگیختن تخیل و ارتقای خلاقیت ضروری است. کلاس های درس سنتی و سخت ممکن است پتانسیل خلاق دانش آموزان را خفه کند. نشان داده شده است که فضاهای منعطف که امکان همکاری، آزمایش و فعالیت های عملی را فراهم می کنند، تفکر خلاق را تقویت می کنند (رزمجو و خوارزمی، ۲۰۲۱، ص ۴۵). انطباق طرح های کلاس درس برای تطبیق با سبک های مختلف یادگیری، فضایی را ایجاد می کند که در آن دانش آموزان تشویق می شوند خارج از چارچوب فکر کنند و ایده های خود را آزادانه بیان کنند.